

TRIBUNAL U HAGU

PRESUDA DRAGANU ZELENOVIĆU

Prvo priznanje krivice za zločin silovanja

“Piznanje krivice oslobađa žrtve užasnih zločina od ponovnog proživljavanje te traume zbog svedočenja pred sudom”

(Sažetak presude koji je pročitao sudija Orie 4.aprila 2007. godine, prilikom izricanja kazne Draganu Zelenoviću)

Ovo Pretresno veće zaseda danas kako bi izreklo presudu o kazni u predmetu Tužilac protiv Dragana Zelenovića.

Na ovom zasedanju Pretresno veće će dati kratak rezime svojih zaključaka. Naglašavamo da se radi samo o rezimeu i da se merodavni prikaz zaključaka Pretresnog veća nalazi u pismenoj Presudi o kazni koja će biti dostupna na kraju današnjeg zasedanja.

Gospodin Zelenović se tereti po sedam tačaka optužnice za mučenje i silovanje, kao zločine protiv čovečnosti, i po sedam tačaka za mučenje i silovanje, kao kršenja zakona i običaja ratovanja. On se tereti individualnom odgovornošću po članu 7(1) Statuta. Zločini za koje se tereti počinjeni su u opštini Foča, u Bosni i Hercegovini, u periodu od jula do oktobra 1992.

Nekoliko godina nakon što je ovaj Međunarodni sud podigao optužnicu protiv g. Zelenovića, on je napustio svoj dom i oputovao u Rusiju pod lažnim imenom kako ne bi bio pronađen i uhapšen. Ruske vlasti su ga uhapsile 22. avgusta 2005, a 8. juna 2006, prebačen je u Bosnu i Hercegovinu. Odatile je prebačen u Međunarodni sud i pritvoren u Pritvorsku jedinicu UN-a. Veće za prosleđivanje predmeta je tada već primilo zahtev tužilaštva po pravilu 11bis da se predmet g. Zelenovića prosledi u Bosnu i Hercegovinu kako bi mu se tamo sudilo. No, 14. decembra 2006, tužilaštvo i odbrana u ovom predmetu podneli su zajednički zahtev za razmatranje Sporazuma o izjašnjavanju o krivici između g. Zelenovića i Tužilaštva prema kojem je g. Zelenović pristao da se izjasni krivim po tri tačke optužnice koje ga terete za mučenje i četiri tačke koje ga terete za silovanje, kao zločine protiv čovečnosti. Na zasedanju pred ovim Pretresnim većem 17. januara 2007, g. Zelenović se izjasnio da je kriv po gorenavedenih sedam tačaka optužnice za zločine protiv čovečnosti. Na istom zasedanju, Pretresno veće je prihvatio njegovo potvrđno izjašnjavanje o krivici i proglašilo ga, shodno tome, krivim.

Činjenice na kojima se zasniva potvrđno izjašnjavanje o krivici iznesene su u Izjavi o činjenicama koja se nalazi u prilogu Sporazuma o izjašnjavanju o krivici. Pretresno veće će sad ukratko izneti te činjenice.

Dragan Zelenović rođen je 12. februara 1961. u Foči, u istočnoj Bosni i Hercegovini. U periodu na koji se odnosi optužnica g. Zelenovic bio je vojnik i de facto vojni policajac u Teritorijalnoj odbrani bosanskih Srba. Od leta 1992. pa nadalje bio je u vojsci bosanskih Srba.

Političko i vojno preuzimanje vlasti u opštini Foča započelo je tako što su početkom aprila 1992, srpske snage granatirale grad Foču iz teške artiljerije. Taj napad bio je deo oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini između Vladinih snaga i srpskih snaga. Napadi na Foču i okolna sela – većina je bila nebranjena i u njima nije bilo vojnih ciljeva – trajali su do sredine jula 1992.

Za vreme i nakon preuzimanja vlasti u gradu Foči i okolnim selima i opštinama, Muslimani i drugi nesrbi koji su onde živeli izloženi su rasprostranjenom i sistematskom zlostavljanju koje se odvijalo po obrascu, a svrha mu je bila da se većina njih ukloni iz opštine. Muslimansko i drugo nesrpsko stanovništvo je metodično sakupljano i premalačivano, a ponekad i ubijano. Muškarci i žene su razdvajani i prebacivani u razne zatočeničke objekte, gde su bili izloženi ponižavajućem i degradirajućem postupanju. Nakon dugog zatočeništva, zatočenici su deportovani ili prisilno preseljeni u Crnu Goru ili mesta pod kontrolom Vlade Bosne i Hercegovine. Kao rezultat ovog napada na civilno stanovništvo u Foči i okolnim opštinama, izuzetno velik broj muslimanskih civila proteran je iz ove regije.

Gospodin Zelenović je učestvovao u napadu na sam grad Foču i okolna sela, te u procesu hapšenja civila koji je nakon toga usledio, od sredine aprila do sredine jula 1992. Strane u postupku slažu se da je u Bosni i Hercegovini tokom celog perioda na koji se odnosi optužnica vladao oružani sukob. Nadalje, strane se slažu da su krivična dela i nečinjenje g. Zelenovića bili deo rasprostranjenog i sistematskog

napada na civilno stanovništvo, osobito na muslimansko stanovništvo u opštini Foča. Naponosletku, strane se slažu da je g. Zelenović znao za postojanje oružanog sukoba, i za rasprostranjene i sistematske napade na nesrpsko civilno stanovništvo, naročito na Muslimane, te da je znao da su njegovi postupci bili deo tog napada i da su mu doprineli.

Zločini za koje je g. Zelenović priznao krivicu počinjeni su u nekoliko različitih zatočeničkih centara u opštini Foča, gde su bile zatočene muslimanske žene i devojke.

Dana 3. jula 1992. g. Zelenović i neki drugi ljudi uhapsili su grupu od oko 60 Muslimana, žena, dece i staraca iz jednog sela u opštini Foča, te su ih odveli u privremeni zatočenički objekt nazvan Buk Bijela. U tom zatočeničkom objektu g. Zelenović i drugi ljudi su razdvojili žene od dece. Počeli su ispitivati žene i, u toku tog ispitivanja, ženama su pretili da će ih seksualno zlostavljati i pobiti.

Tokom jednog od prvih dana tog zatočeništva, g. Zelenović i jedan drugi čovek ispitivali su Svedokinju 75 o njenom selu i pitali je da li seljani imaju oružje. Onaj drugi čovek je upozorio Svedokinju 75 da će je vojnici silovati i nakon toga ubiti ako ne kaže istinu. Kad su g. Zelenović i drugi islednik ustanovili da žrtva nije dala adekvatan odgovor, jedan vojnik ju je odveo u drugu prostoriju gde ju je redom silovalo deset vojnika. Gospodin Zelenović je znao da su njegovo činjenje u pogledu ispitivanja i nečinjenje u pogledu pretnji silovanjem i smrću upućenih Svedokinji 75, te njenog odvođenja u prostoriju gde je silovana, bitno pomogli počinjenju ovog zločina.

Negde u isto vreme, u julu 1992, g. Zelenović i tri neidentifikovana vojnika ispitivali su Svedokinju 87, Muslimanku staru 15 godina, u jednoj prostoriji u Buk Bijeloj. Tokom ispitivanja, g. Zelenović i ta tri vojnika optužili su devojku da ne govori istinu i silovali je. Dok ju je silovao, jedan od vojnika pretio je žrtvi tako što joj je prislonio pištolj uz glavu.

U roku od deset dana od kako je zatočena u Buk Bijeloj, ta grupa žena, dece i staraca prebačena je i zatočena, zajedno sa drugim ljudima, u dve učionice u gimnaziji u Foči. Jednom prilikom, g. Zelenović je sa još nekim ljudima izveo četiri žene i devojke iz učionica. Svedokinje 75 i 87 bile su u toj grupi. Gospodin Zelenović ih je odveo u drugu učionicu gde su čekali vojnici. On je onda odlučio koja će žena dopasti kojem vojniku. Gospodin Zelenović je silovao Svedokinju 75, dok su drugi vojnici silovali druge žene i devojke.

Od 8. do 13. jula 1992, Svedokinja 75 i Svedokinja 87 izvođene su iz gimnazije u Foči i odvođene na razna mesta, u tri navrata. Prvi put žene su odvedene u stan u vlasništvu g. Zelenovića. Tamo su on i još tri čoveka silovali Svedokinju 75. Gospodin Zelenović je tom prilikom silovao i Svedokinju 87. Drugi put žene su odvedene u drugi stan, gde ih je Zelenović opet silovao. Treći put g. Zelenović je odveo žene u jednu napuštenu kuću u Gornjem Polju gde je silovao Svedokinju 87.

Dana 13. jula 1992, osobe zatočene u gimnaziji u Foči prebačene su u sportsku dvoranu "Partizan", gde su ostale u zatočeništvu još mesec dana, nakon čega je većina zatočenika prebačena u Crnu Goru. Svi zatočenici bili su muslimanski civili iz sela u opštini Foča. Uslovi života u sportskoj dvorani "Partizan" bili su okrutni i njihovo zatočeništvo bilo je obeleženo nečovečnim postupanjem, izgladnjivanjem, te fizičkim i psihičkim mučenjem koje je uključivalo seksualno zlostavljanje.

Jednom prilikom, u julu 1992, g. Zelenović i drugi ljudi izveli su Svedokinju 87 iz sportske dvorane "Partizan" i silovali je. Drugom prilikom, u avgustu, svedokinje 87 i 75 su izvedene iz sportske dvorane "Partizan" i zatočene u kući koju su zvali Karamanova kuća. Odatle su krajem oktobra iste godine Zelenović i druga dvojica saizvršilaca odveli Svedokinju 87, Svedokinju 75 i još dve žene u jedan stan u Foči. Tamo je g. Zelenović silovao Svedokinju 87, a saizvršiocu su silovali druge žene.

Sporazum

U skladu s pravilima Međunarodnog suda, optuženi može sklopiti sporazum o izjašnjavanju o krivici, u kom će se izjasniti krivim po svim ili nekim tačkama optužnice. Takav sporazum se sklapa između Tužilaštva i optuženog. Pretresno veće ne učestvuje u sklapanju sporazuma o izjašnjavanju o krivici, ali ga mora prihvati kako bi sporazum postao pravosnažan. Da bi prihvatio sporazum o izjašnjavanju o krivici, Pretresno veće se mora uveriti da je izjašnjavanje o krivici dobrovoljno, upućeno i nedvosmisleno, te da činjenice upućuju na odgovornost optuženog za navedene zločine. U slučaju kada se optuženi izjasni krivim samo po nekim tačkama optužnice, Tužilaštvo može povući preostale tačke i zatražiti od Pretresnog veća da se optužnica shodno tome izmeni. Potvrđnim izjašnjavanjem o krivici, suđenje postaje nepotrebno, te sledi rasprava o kazni i samo izricanje kazne. Kao deo sporazuma o izjašnjavanju o krivici, obe strane u postupku mogu predložiti izricanje konkretnе kazne. Pretresno veće, međutim, ne obavezuje sporazum o izjašnjavanju o krivici i ono može da primeni svoje diskreciono pravo prilikom odmeravanja kazne. Do sada je sklopljeno dvadeset ovakvih sporazuma.

Gospodin Zelenović se izjasnio da je kriv za sve slučajeve mučenja i silovanja navedene gore.

Sada prelazimo na elemente koji su uzeti u obzir prilikom izricanja kazne.

Tužilaštvo je preporučilo da se g. Zelenoviću izrekne kazna zatvora u trajanju od 10 do 15 godina, dok je odbrana preporučila kaznu od 7 do 10 godina zatvora.

Pri utvrđivanju odgovarajuće kazne, Veće je procenilo težinu zločina koje je počinio g. Zelenović, uključujući i prirodu krivičnih dela mučenja i silovanja kao zločina protiv čovečnosti, konkretnе okolnosti u ovom predmetu, te oblik i stepen učestvovanja g. Zelenovića. Zločini koje je priznao g. Zelenović bili su deo obrasca seksualnog zlostavljanja koji se odvijao u periodu od više meseci i na više mesta. I žrtava je bilo više. Gospodin Zelenović je direktno učestvovao u seksualnom zlostavljanju žrtava u više zatočeničkih objekata; to uključuje i višestruko silovanje Svedokinje 75 i Svedokinje 87.

Krivica g. Zelenovića je utvrđena za devet silovanja, koja je lično počinio, a od kojih je osam kvalifikovano i kao mučenje i kao silovanje. Takođe je utvrđena njegova krivica za dva silovanja u kojima je učestvovao kao saizvršilac, od kojih je jedno kvalifikovano i kao mučenje i kao silovanje, a jedno kao mučenje i silovanje putem pomaganja i podržavanja. Četiri silovanja u kojima je učestvovao bila su grupna silovanja, u kojima je učestvovalo još tri ili više počinilaca. U jednom od slučajeva učestvovao je kao pomagač i podržavalac u grupnom silovanju Svedokinje 75. Nju je silovalo bar deset vojnika i to tako grubo da je žrtva izgubila svest. Kao saizvršilac, učestvovao je u incidentu u kojem je žrtvi prečeno tako što joj je u glavu uperen pištolj za vreme silovanja. Pretresno veće nalazi da su razmere počinjenih zločina velike i da je g. Zelenović u značajnoj meri učestvovao u njima.

Žrtve u ovom predmetu bile su naročito ranjive u vreme kad su počinjeni zločini. Bile su nenaoružane i nisu se mogle braniti i bile su zatočene u okrutnim uslovima tokom dugog vremenskog perioda. Povrh toga, Svedokinja 87 – koju je je g. Zelenović silovao mnogo puta – imala je oko 15 godina u vreme kad su ti zločini počinjeni.

Žene i devojke u zatočeničkim objektima živjele su u stalnom strahu od silovanja i seksualnog zlostavljanja do kojih je dolazio u više navrata. Neke su pomisljale na samoubistvo, a neke su postale ravnodušne prema onom što im se događa. Žrtve u zatočeničkim centrima u Foči trpele su neizreciv bol, uvredu i poniženje jer su bile više puta silovane, a nisu znale da li će uopšte preživeti te patnje. To seksualno zlostavljanje ostavilo je za sobom duboke ožiljke koji se možda nikad neće isceliti. Možda baš ta činjenica govori najviše o težini zločina u ovom predmetu.

Celi niz ličnih prilika g. Zelenovića uzet je u obzir kao olakšavajuće okolnosti. Pretresno veće, međutim, naglašava da te okolnosti ni na koji način ne umanjuju težinu zločina.

Gospodin Zelenović je odlučio da prizna krivicu i izjasni se da je kriv. Postoji niz razloga – koji se mogu primeniti i u ovom slučaju – zašto potvrđno izjašnjavanje o krivici treba uzeti kao olakšavajuću okolnost. Pretresno veće je uzelo u obzir priznanje krivice g. Zelenovića i njegovu odluku da se suoči sa posledicama svojih dela. Pretresno veće je takođe uzelo u obzir u kojoj meri priznanje krivice može doprineti utvrđivanju istine i pomirenju u regiji, kao i činjenicu da priznanje krivice oslobađa žrtve užasnih zločina od ponovnog proživljavanje te traume zbog svedočenja pred sudom. Naposletku, Pretresno veće je uzelo u obzir i vreme i trud koji je prišteđen Međunarodnom sudu zato što se nije morao provesti dugotrajan sudski postupak, iako je tom aspektu pridata ograničena težina.

Pretresno veće je takođe pridalo težinu odlučnosti g. Zelenovića da sarađuje sa Tužilaštvom, pa i da svedoči pred sudom, zajedno sa stepenom saradnje koji je već ostvario. Pretresno veće je takođe uzelo u obzir kao olakšavajuću okolnost i kajanje koje je g. Zelenović izrazio za svoje zločine. Naposletku, Pretresno veće je pridalo ograničenu težinu sledećim ličnim prilikama g. Zelenovića: njegovoj porodičnoj situaciji i njegovom zdravstvenom stanju, činjenici da ranije nije osuđivan i njegovom dobrom ponašanju u pritvoru.

U određivanju kazne, Pretresno veće je takođe uzelo u obzir i opštu praksu izricanja zatvorskih kazni pred sudovima u bivšoj Jugoslaviji, kao i sudsku praksu ovog Međunarodnog suda.

Gospodine Zelenoviću, molim Vas da ustanete.

Iz razloga koji su ukratko izneseni gore, ovo Pretresno veće, razmotrivši sve činjenice u ovom predmetu kao i argumente strana, Statut i Pravilnik, te na osnovu činjeničnih i pravnih zaključaka utvrđenih u Presudi o kazni, ovime osuđuje Vas, g. Zelenoviću, na jedinstvenu kaznu od 15 godina zatvora.

Vreme provedeno u pritvoru uračunaće Vam se u ovu kaznu koja Vam je izrečena. Ruske vlasti su Vas uhapsile 22. avgusta 2005., te će vam se stoga od kazne odbiti 591 dan.

U skladu s pravilom 103 (C) Pravilnika o postupku i dokazima, ostaćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne privedu kraju pripreme za Vaše prebacivanje u državu u kojoj ćete izdržavati kaznu.

Pretresno veće ovim zaključuje zasedanje.

Kazne

Dragan Zelenović je prvo bitno optužen 26. juna 1996, zajedno sa nekoliko drugih pojedinaca, uključujući Gajka Jankovića, Radovana Stankovića, Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića, a svi oni su bili pripadnici vojne policije ili paravojnih jedinica bosanskih Srba. Međunarodni sud je osudio Kunarca na 28 godina, Kovača na 20 godina i Vukovića na 12 godina zatvora za zločine, koji uključuju silovanje, mučenje i porobljavanje više žena i devojaka bosanskih Muslimanki. Međunarodni sud je predmet Jankovića i Stankovića prosledio u Bosnu i Hercegovinu, gde će im se suditi pred Većem za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Janković je nepravosnažno osuđen na 34 godine, a Stanković na 16 godina zatvora. Oba predmeta su u fazi žalbenog postupka.